

УДК 811.161.2'243'26

ПІСНЯ-ВІДЕОКЛІП В ОСНОВІ ЗАНЯТТЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ДЛЯ ДІТЕЙ

Наталія Мартинишин

*Міжнародний інститут освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»
вул. С. Бандери, 32-Д, 79013 Львів, Україна
тел.: 032 251-01-51
ел. пошта: martuniwun@gmail.com*

У статті йдеться про вибір сучасних, цікавих для дітей методів роботи в контексті вивчення української мови як іноземної (УМІ), зокрема окреслено переваги аудіовізуального методу навчання в процесі засвоєння мови дітьми-іноземцями. Увагу зосереджено на можливості використання пісень-відеокліпів для розробки уроків з УМІ для дітей. Подано методичні рекомендації щодо організації уроку для дітей на прикладі однієї з таких композицій.

Ключові слова: українська мова як іноземна, аудіовізуальний метод, пісня-відеокліп, дитяча аудиторія.

DOI <http://dx.doi.org/10.30970/uf1.2018.13.1996>

Постановка проблеми. Потреба навчальних матеріалів з української мови як іноземної для дітей зараз особливо відчутна. Констатуємо те, що значна кількість українців уже проживає за кордоном, і, враховуючи той факт, що найближчим часом кількість емігрантів з України лише зростатиме, можемо стверджувати, що актуальність навчальних розробок з УМІ безсумнівна. Особливо це стосується матеріалів для дітей, оскільки, в порівнянні з навчальним забезпеченням для дорослої аудиторії, у цьому напрямі робота лише набирає обертів. Зокрема над розробками з УМІ для дітей працюють фахівці Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою НУ „Львівська політехніка”. З цими матеріалами, які ще проходять апробацію, можна ознайомитися на порталі „Крок до України” [7], який працює в бета-режимі для всіх, хто цікавиться вивченням та викладанням УМІ.

Мета статті. У статті зосереджено увагу на можливості використання пісень-відеокліпів в якості підґрунтя для розробки уроків з УМІ для дітей. Хоч і про аудіовізуальний метод навчання, і про позитивний досвід використання пісень в процесі вивчення УМІ вже багато написано, пісні-відеокліпи як основа навчальних розробок для дітей розглядаються вперше.

Виклад основного матеріалу. Викладачі, які працюють з дітьми в українських школах (найчастіше суботніх/недільних), навчаючи української мови і не знаходячи потрібних готових матеріалів (донедавна їх взагалі не було), по-різному вирішують проблему навчально-методичного забезпечення: хтось використовує підручники для учнів загальноосвітніх шкіл України (що взагалі не бажано), хтось

створює самостійно навчальні матеріали, виходячи конкретно зі своїх потреб, хтось адаптує розробки з УМІ для дорослих.

Стосовно можливості адаптувати, спростити навчальні матеріали з УМІ, призначені для дорослих, для послуговування ними в дитячій аудиторії, то тут слід зауважити, що навіть при дуже вдалій адаптації, доведеться доповнювати уроки, враховуючи особливості віку і зацікавлення дітей. Що менші діти, то менша вірогідність скористатися на занятті з ними підручником чи посібником з УМІ для дорослих. В цьому випадку не зайвими будуть заготовки для проведення мовних ігор, відібрані для дітей українські відео-та аудіоматеріали, яскрава наочність, матеріали для різного роду дитячої творчості.

Переймаючи закордонний досвід щодо викладання мов дітям, фахівці в галузі УМІ вже працюють над створенням бази для розробки дитячих курсів з УМІ. Цілком реально, опираючись на дослідження, які вже є, можна відібрати лексику, граматику, зорієнтуватися в тематиці, створити тексти, вправи, цікаві завдання комунікативного спрямування. Але є одне непосильне завдання – пошук відповідних відео-та аудіоматеріалів. Робота з дітьми без використання навчальних відеопрезентацій, мультфільмів, кліпів та інших цікавинок в площині аудіовізуальної методики – це вчорашній день. Та, на жаль, на українському матеріалі подібних розробок, зорієнтованих на тих, хто вивчає УМІ, немає. І в цьому випадку ніяк не допоможуть зразки на матеріалі англійської чи німецької мов. Іншого виходу як створення якісного продукту на українській основі – немає.

Створення прийнятних (в контексті аудіовізуального методу) навчальних розробок з УМІ суттєво підвищило б рівень зацікавленості українською мовою зі сторони іноземців. І навчання було б високо результативним, оскільки аудіовізуальний метод дозволяє продемонструвати реальні комунікативні ситуації й їхнє мовне відображення; забезпечує динамічність та різнобічність сприйняття мовного матеріалу; підвищує мотивацію до вивчення мови; сприяє одночасному візуальному й слуховому сприйняттю мови; розширює географію мовного середовища за межі навчальної аудиторії; унаочнює різноманіття інтонацій, типів голосів, що дозволяє уникнути звикання до голосу й темпу мовлення лише викладача [3 : 210–211].

Переваги аудіовізуального методу вивчення іноземних мов очевидні, особливо, якщо йдеться про дітей, для яких вивчення мов за традиційними методиками мало ефективно. Тексти підручників, посібників, граматичні таблиці далеко не в першу чергу з'являться в уяві навіть дорослої людини, коли вона потрапить в україномовне середовище. А от мовні навички, набуті через слухання-перегляд відео-аудіоматеріалів якраз дуже згодяться.

Методисти вважають, що „слухання – це перші навички, яких набувають діти у процесі засвоєння рідної мови, вони випереджають говоріння. Це також і перші навички, яких набувають ті, хто навчається іноземної мови в природний спосіб (в іншомовному середовищі), і вони знову ж значно випереджають говоріння” [2 : 233].

Навчаючись з аудіоматеріалами навіть найменші діти мимоволі засвоюють матеріал, вчать слухати і відтворювати почуте, а з використанням відеоматеріалів мають ще й візуальні підказки для чіткішого розуміння того, про що йдеться.

Повторні слухання-перегляди одного й того ж матеріалу гарантують відносно швидке і стійке щодо відтворення через певний проміжок часу засвоєння навчального матеріалу.

Отже, досвідчений вчитель-методист, розробляючи комплекси уроків з УМІ для дітей, матиме достатньо можливостей для того, щоб зорієнтуватися в структурі уроків та в їхньому наповненні мовним матеріалом. Проте повними і такими, що відповідають потребам сучасності, ці розробки не будуть без спеціально розроблених аудіо-та відеоматеріалів. Поки таких нема, щоб не втрачати часу і хоч якось рухатися в цьому напрямі, виправданим кроком можемо вважати пристосування матеріалу для україномовних дітей до потреб дітей, які вивчають УМІ. В мережі Інтернет є в доступі відеоматеріали, які за умови спрощення-корекції могли б згодитися для роботи з дітьми. Але адаптувати їх не просто як з технічної сторони, так і щодо змісту (мова в таких відео важка для розуміння: багато складних конструкцій, слова з багатозначністю, демінутиви, емоційно забарвлена лексика, рідко вживані синоніми там, де були б доречними слова з нейтральними значеннями і т. д.). Використання таких матеріалів вимагає значних затрат часу і через підготовку відео до заняття, і під час самого заняття, в зв'язку з потребою додаткових пояснень.

Є ще один важливий момент – на фоні не дуже яскравого і далеко не сучасного українського (умовно кажучи) медіапродукту для дітей досить привабливо виглядають відеоматеріали закордонного виробництва з українським перекладом. Вони мають очевидні переваги у всьому, навіть попри деякі огріхи в перекладі текстів на українську мову. Уважно переглядаючи, обов'язково знайдемо щось, що згодиться для перегляду під час вивчення потрібної теми. Проте такі популярні зараз серед українських дітей, наприклад, мультсеріали „Свинка Пепа” [5] чи „Каю” [4] мають суттєвий недолік з огляду на можливість використання їх в якості навчальних матеріалів з УМІ для дітей. Йдеться про те, що в цих дитячих серіалах, нехай і українською мовою, показано культуру іншого народу, реалії і традиції чужі українцям. Вже самі назви мульткиві, імена героїв, яскраво підкреслюють неукраїнський характер цих відеоматеріалів, а переглядаючи серії, переконуємося, що є ще багато моментів, через які в дітей можуть сформуватися хибні уявлення про Україну [1 : 72]. Тому, якщо вчитель таки послуговуватиметься подібними матеріалами в дитячій аудиторії, навчаючи УМІ, то обов'язково має врахувати наведені вище аргументи, щоб уникнути небезпеки викривлення української дійсності.

Отож з розробкою і урізноманітненням (доповненням аудіо-та відеоматеріалами) уроків з УМІ для дітей відповідно до нових світових освітніх тенденцій ситуація доволі не проста. Методично правильно обраний і систематизований для уроків з УМІ матеріал не має належного аудіо-відео доповнення. Цей суттєвий недолік робить навчальний процес нудним і не цікавим для дітей, особливо найменших, яким постійно хочеться руху, розваг. Тож, щоб зацікавити дітей, потрібно докласти чимало зусиль, знайти все-таки і цікаве відео, і пісеньку, організувати рухливу мовну гру. Найлегше в цьому випадку звісно з піснями, та й навчання з використанням пісенних текстів має багато переваг.

Щодо пісень, то (якщо говорити про навчання УМІ діток 4-6 років) і серед пісенок для української малечі можна знайти непогані для вивчення мови зразки (авторства Ганни Чубач, Наталії Май, Лесі Горової). Лексика відносно проста (бо для дітей), і ще – якраз тут маємо величезний плюс – значну кількість відеокліпів. Вибравши найкращі, можна було б піти іншим шляхом в розробці уроків – від пісні-кліпу до різного роду завдань, пов'язаних з цими пісенними текстами. Для роботи з дошкільнятами, наприклад, це було б хорошою альтернативою.

Втім дуже важливо уважно підбирати пісні, зважати на якість запису, передусім, на чіткість і правильність вимови слів та на можливість розпізнати і виокремити їх з цілісного тексту, ускладненого музичним супроводом та відволікаючим ефектом відео.

Розглянемо, для прикладу, можливість організувати заняття для дітей на основі пісні-відеокліпу Ганни Чубач „Баранці” [6]. Уважно ознайомившись з текстом, визначаємо тему, в контексті вивчення якої це відео було б доречним. Приходимо до висновку, що, обравши цю пісню за основу, матимемо прив’язку щонайменше до двох тем – „Їжа” (маємо слова-назви продуктів (*мука, масло, капуста*), назву страви (*млинці*), назви процесів (*напекли, з’їли*), вигуки (*Гам! і Хрум!*) словосполучення на позначення вияву бажання їсти (*захотіли млинців, біля столу сіли*)) та „Домашні тварини” (в цьому контексті виокремлюємо слово-назву тварин (*баранці*), назви частин тіла цих тварин (*роги, ноги*), словосполучення, яке характеризує типову (можливу) поведінку цих тварин (*билися рогами, тупали ногами*), словосполучення на позначення того, що їсть більшість домашніх тварин (*листок капусти*), відповідні вигуки (*Гун! і Тун!*)).

Також в тексті пісні (окрім вже згаданих вище) є ще кілька дієслів (*втомилися, помирилися, поділилися*), які вдало ілюструють характерну для спілкування в дитячому колективі поведінку. Зважаючи на це, пісенька-кліп „Баранці” могла б бути гарним доповненням, наприклад, до теми „Дружба”, „Іграшки”, „День народження”.

Якщо ж учитель вирішить готувати на основі відеокліпу „Баранці”, наприклад, урок-повторення до теми „Їжа” (назвімо його умовно так), доречно, крім тексту пісні, опрацювати і максимально використати все, що є в супровідному (до пісні) відео. Це не лише своєрідна підказка щодо того, в якому руслі розробляти урок, а й готова наочність в прив’язці до ситуації, що дуже важливо для сприйняття та запам’ятовування.

Виходячи з того, що в обраному відеоматеріалі до теми „Їжа” маємо декілька гарно проілюстрованих слів і словосполучень, спробуємо, відштовхуючись від них, активізувати вивчену раніше лексику. Наприклад, крім масла і муки, для приготування млинців знадобляться ще й інші продукти – молоко, яйця, сіль, олія, сметана, якщо ж справа дійде до начинки, то тут маємо можливість додати ще й м’ясо чи сир, варення і фрукти. Отож лексеми на позначення продуктів: *молоко, яйця, сіль, олія, сметана, м’ясо, сир, варення*, а також слова-назви фруктів і ягід (яких саме – на розгляд вчителя) будуть цілком прийнятними для повторення в контексті уроку про їжу на основі обраної пісеньки. Визначивши доповнюючу лексику, підготувавши картки-наочність для її презентації, вчитель, орієнтуючись на рівень знань дітей, їхні можливості і зацікавлення, може організувати урок наступним чином:

- оголосивши тему уроку – закріплення вивченого, наприклад „Все, що ми їмо”, вчитель показує дітям картку з зображенням млинців, запитуючи чи знають діти як називається така страва. Відбувається коротенька бесіда.

- вчитель пропонує учням переглянути відеокліп на пісню „Баранці” (потрібну кількість разів) і відтворити слова-назви продуктів, які діти почули (побачили). Якщо учні називатимуть слово *млинці*, то вчитель може продовжувати урок, пояснюючи, що *млинці* – це страва, а звернути увагу потрібно було на слова *мука* і *масло*, бо це продукти. Далі доречно попрацювати з картками – наприклад, знайти серед всіх карток-зображень ту, на якій зображено продукт, що його називає вчитель. Можна запропонувати дітям гру „Кухарі готують млинці” (підготувавши заздалегідь все необхідне – іграшки з набору кухня, одяг), в процесі якої намагатися по декілька

разів проговорювати українською мовою всі дії (*беремо, наливаємо, додаємо, розмішуємо, виливаємо, печемо, викладаємо*), закріплюючи словосполучення і короткі речення.

Якщо діти називатимуть слова *яблука, капуста і морква* (зображення яких є в відеоролику), то вчителю слід нагадати їм збірні назви *овочі і фрукти*, запропонувати вправи-ігри на зразок „Що в компот, а що в борщ?” і т. д., використовуючи картки або муляжі.

- вчитель (за умови, що діти зможуть) просить знайти в відеоролику і назвати українською мовою, наприклад, предмети, що входять до тематичних груп „Посуд” (*тарілка, сковорідка*) чи „Одяг” (*фартух, шапка*). За потреби вчитель додатково вмикає ролик, ставлячи паузи в потрібні моменти, щоб діти краще роздивилися.

- виходячи з того, що майже всі дієслова можна продемонструвати (*помирилися* ‘рукостискання, обійми’, *билися рогами* ‘легкі дотики голівками’, *тупали ногами* ‘ритмічні рухи ногами’ і т. д.), вчитель пропонує показати дії відповідно до тексту пісні. Для полегшення завдання після кожного дієслова (з тих, що діти мають показати) вчитель може зупинити відеоролик до того часу, поки діти не виконають потрібних рухів.

- корисним буде повторення звуконаслідувальних слів (*гам, хрум, гун, тун*), оскільки з вимовою звуків [г] і [х] в іноземців часто виникають проблеми. З цією метою вчитель може додатково вмикати для прослуховування ту ж саму пісню або підготовані заздалегідь записи віршів і скоромовок з відповідними римованими складами.

- завершувати заняття слід, виходячи з вподобань учнів, їхніми улюбленими видами діяльності – ліпленням, аплікацією, розмальовкою, впорядкуванням частин пазлів. Бажано і це завдання пов’язати з відеокліпом (підготувати розмальовку, чи пазл з зображенням баранчиків, відповідну аплікацію, запропонувати дітям зліпити з пластиліну улюблені ласощі героїв пісеньки „Баранці” і т. д.).

Подібним чином може бути організований урок, якщо вчитель вважатиме за необхідне повторити і закріпити вивчений матеріал в межах теми „Домашні тварини”.

Маючи заготовки для проведення уроків на матеріалах пісень-відеокліпів, вчитель доволі швидко зможе зорієнтуватися навіть тоді, коли буде потрібно кардинально змінювати хід уроку в силу різних обставин, наприклад, коли на занятті не буде значної кількості дітей.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Відеокліпи до дитячих пісень можна розглядати як джерело багатьох цікавих ідей для різного роду продуктивної роботи з дітьми. Це своєрідний спосіб урізноманітнення навчальних програм з УМІ.

Подальші наукові дослідження в цій площині можуть бути пов’язані з розробкою рекомендацій щодо альтернативного на сьогодні (з огляду на ситуацію з нестачею ресурсів для застосування аудіовізуальної методики в дитячій аудиторії) варіанту організації уроків для повторення чи закріплення вивченого з УМІ на основі українських пісень-відеокліпів. Ґрунтовна дослідницька робота як в теоретичному, так і в практичному плані, спрямована на створення якісних навчальних відеоматеріалів з УМІ, повинна продовжуватися аж до досягнення високих практичних результатів та чіткого визначення ролі аудіовізуального методу в процесі викладання української мови як іноземної.

Список використаної літератури

1. *Мартинишин Н.* Аудіовізуальний метод у викладанні української мови як іноземної для дитячої аудиторії / Н. М. Мартинишин // Педагогічний альманах: збірник наукових праць / редкол. В. В. Кузьменко та ін. – Херсон : КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2017. – Вип. 33. – С.69–74.
2. *Станкевич Н.* Взаємопов'язане навчання видів мовленнєвої діяльності в курсі української мови як іноземної: теоретичний і практичний аспекти / Н. Станкевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць. – Вип. 12. – Львів, 2016. – С. 232–242.
3. *Цісар Н., Ценюх О., Мерцало М., Ставнича С., Скиба К.* Аудіовізуальні засоби у навчанні іноземців / Н. Цісар, О. Ценюх, М. Мерцало, С. Ставнича, К. Скиба // Теорія і практика викладання української мови як іноземної: зб. наук. праць. – Вип. 12. – Львів, 2016. – С. 210–216.
4. Мультфільм «Каю готує» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=EnONzQsfwLs>.
5. Мультфільм «Свинка Пепа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=f45gpLQXpOI>
6. Пісня-відеокліп (слова і музика Ганни Чубач) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=cpnGMj-dQug>
7. Портал «Крок до України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://krok.miok.lviv.ua/uk/children/>

References

1. *Martynyshyn N.* Audiovizualnyi metod u vykladanni ukrainskoi movy yak inozemnoi dlia dytiachoi audytorii / N. M. Martynyshyn // Pedagogichnyi almanakh: zbirnyk naukovykh prats / redkol. V. V. Kuzmenko ta in. – Kherson : KVNZ «Khersonska akademiia neperervnoi osvity», 2017. – Vyp. 33. – S.69–74.
2. *Stankevych N.* Vzaiemopoviazane navchannia vydiv movlennievoi diialnosti v kursy ukrainskoi movy yak inozemnoi: teoretychnyi i praktychnyi aspekty / N. Stankevych // Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: zb. nauk. prats. – Vyp. 12. – Lviv, 2016. – С. 232–242.
3. *Tsisar N., Tseniukh O., Mertsalo M., Stavnycha S., Skyba K.* Audiovizualni zasoby u navchanni inozemtsiv / N. Tsisar, O. Tseniukh, M. Mertsalo, S. Stavnycha, K. Skyba // Teoriia i praktyka vykladannia ukrainskoi movy yak inozemnoi: zb. nauk. prats. – Vyp. 12. – Lviv, 2016. – С. 210–216.
4. Mul'film «Kaiu hotuie» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=EnONzQsfwLs>.
5. Multfilm «Svynka Pepa» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=f45gpLQXpOI>
6. Pisia-videoklip (slova i muzyka Hanny Chubach) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.youtube.com/watch?v=cpnGMj-dQug>

7. Portal «Krok do Ukrainy» [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://krok.miok.lviv.ua/uk/children/>

*Стаття надійшла до редакції 15.08.2017
доопрацьована 25.08.2017
прийнята до друку 12.09.2017*

SONG-CLIP THE BASIS FOR STUDIES OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE FOR CHILDREN

Nataliya Martynyshyn

*National University «Lviv Polytechnic»,
International Institute of Education, Culture and Relations with Diaspora,
S. Bandery str., 32-D, Lviv, Ukraine, 79013
E-mail: martunuwun@gmail.com*

In the article, the author talks about the possibility of an audio-visual method in the study of Ukrainian as a foreign language, particularly in working with children.

The author emphasizes such advantages of audio-visual method as: the opportunities to demonstrate real communicative situations and their language display; providing dynamism and versatility perception of linguistic material; increase motivation for language learning; facilitating simultaneous visual and auditory perception of speech; expanding the geography of language environment outside the classroom.

The article deals with the selection of modern and interesting for children methods of working in the context of learning Ukrainian as a foreign language, in particular the benefits of audiovisual method of teaching Ukrainian in the process of learning Ukrainian by the children-foreigners is outlined. The great attention is focused on the possibility of using songs with video clips for creating comprehensive lessons of Ukrainian for children. The methodical recommendations for organizing a lesson for children on the example of one of such compositions were presented in the article.

Key words: Ukrainian as a foreign language, an audio-visual method, song-clip, children`s audience.